

EL CASTELL D'ULLDECONA

Ja en la Sessió de Treball del mes de febrer passat, a càrrec de Margarida Genera i J.F. Cabestany, poguérem conèixer la problemàtica de l'indret a través de les recerques i les excavacions que s'hi van fent d'un quant temps ençà.

Sobre el terreny es constaten els diferents períodes de l'existència d'aquest nucli defensiu. S'ha de fer avinent que recents cales arqueològiques en el recinte han descobert l'existència d'un primitiu habitatge ibèric; i la troballa d'alguna moneda romana delata també la presència humana en aquella època, si bé cap altre indicatiu no fa presumir un abandó violent del poblement. En substrats posteriors apareixen ja vestigis de construccions medievals. La primera presència com a castell s'ha de considerar en el període de dominació musulmana, després del segle XI.

Sembla que el primer assentament defensiu sarraf correspon a la possible existència d'un valiat dominant sobre la població autòctona. A aquesta època pertany el recinte emmurallat característic de l'arquitectura militar musulmana, d'un perímetre quasi íntegrament conservat, almenya pel que fa a l'exterior de la fàbrica dels murs defensius. A l'interior resten tan sols vestigis de l'alcassaba enrunada i d'algunes torres.

En el moment de l'embranchida de Berenguer IV fins a l'Ebre, el lloc passà a poder dels comtes cristians. És notòria l'orientació del castell des de llavors, en el sentit d'encarar-se defensivament cap a la plana; ja que a l'altra ribera del Cinca —nova línia de la marca— començaven els dominis islàmics del país valencià. D'aquesta època és la torre cilíndrica que encara es conserva dempeus. La fortificació defensava un petit nucli de població, conegut com Ulldecona Vella.

Posteriorment, cap als 1150/1170, el castell fou donat a l'orde dels hospitalers, tenint en compte que era país fronterer i per tant altament conflictiu, de manera que requeria una més gran efectivitat defensiva.

En aquells moments s'aixecà la torre de base quadrangular, palau dels hospitalers. Té diverses finestres a l'altura de la planta noble i tot ofereix una bona presència dintre l'estat actual del recinte.

En uns terrenys planers per dessota el castell, s'hi endevina el Camp dels Cavalls, obligat en tot agrupament defensiu en aquell període de l'Edat Mitjana.

Adossada a l'exterior de la muralla s'aixeca l'església de Santa Maria o Mare de Déu dels Àngels, d'estil cistercenc molt refet. Exteriorment, el frontis presenta una porta adovellada i un ull de bou. L'interior, en prou bon estat, és d'una àmplia planta amb un gran absis llis, i arcs torals; tot això ofereix un conjunt harmoniós. A l'exterior, l'absis es converteix en una construcció rectangular, i un cos cilíndric construït amb posterioritat sembla reforçar l'edifici damunt del cingle.

Aquest lloc defensiu tingué raó d'existir fins al moment en què Jaume I inicià l'empenta que acabaria amb la conquesta de València. Al s. XIII, amb la nova situació, es constituïa el nou poble d'ULLDECONA a l'actual emplaçament.

En aquesta visita, doncs, hem pogut constatar l'evolució d'un recinte defensiu a l'Edat Mitjana en aquest país, gràcies als treballs que s'hi van realitzant. Tot degudament comentat per J.F. Cabestany, i amb les explicacions dels components de l'equip d'excavacions que fan possible el millor coneixement de la problemàtica d'aquest enclavament medieval.

R.G. i S.